

Públics culturals: legitimitat, accés i canvi de paradigma

Published by [Interacció](#) [1] on 09/12/2020 - 07:00 | Last modification: 18/04/2026 - 09:42

La **segona onada de la pandèmia** es va endur per davant tota l'activitat prevista en auditoris, teatres i sales de cinema, abocant-los a un **nou tancament** fins la reobertura progressiva a partir del passat dilluns 23 de novembre. Tanmateix, i per molt que mirem enrere amb melangia, **no podem pensar en tornar a aquella anomenada normalitat perquè era part del problema.**

Aquesta és una de les reflexions que ens van deixar els ponents del Simposi virtual '[El desenvolupament de públics culturals a partir de la COVID-19. Legitimació social i reducció de les desigualtats d'accés i contribució a la cultura](#) [2]' organitzat per l'Oficina de Foment de les Arts del PECT Indústries Culturals i Creatives de Girona i entorn territorial de l'Ajuntament de Girona i **Teknecultura** celebrat els dies 20 i 21 d'octubre.

Ambdues jornades es van plantejar des d'un punt de vista participatiu i després de cada intervenció es va deixar espai pel debat amb els assistents, que va girar entorn a tres principals temàtiques:

- **La legitimació social de la cultura i la reducció de les desigualtats d'accés i contribució.**
- **El desenvolupament de públics.**
- **L'impacte de la pandèmia en l'acció cultural.**

La primera del grup de **ponències generals** va anar a càrrec de **Lluís Bonet**, director del Programa de Gestió Cultural de la Universitat de Barcelona i membre d'Interacció. Durant la seva intervenció va fer una anàlisi de l'impacte de la pandèmia en els operadors i les pràctiques culturals i va plantejar possibles escenaris de futur a mig i llarg termini.

Relegació o relegitimació de la cultura? La modificació de les relacions socials i l'accentuació del consum digital marginarà les pràctiques culturals presencials, aquelles que requereixen més esforç cognitiu o les lligades a entorns convivencials tradicionals? O bé es donarà un procés de relegitimació social de la pràctica cultural, un apoderament creatiu dels individus i de les col·lectivitats i, de rebot, també de les polítiques culturals de suport a la creació i a la producció cultural? Encara és d'hora per donar resposta a aquestes preguntes, apuntava Bonet. Ara bé, si una cosa podem tenir clara és que "estem davant d'una crisi sistèmica i profunda que generarà canvis socials i econòmics estructurals. I, en conseqüència, també en l'estructura del sistema cultural."

Girona CulturaTV. (2020, 4 novembre). *Entrevista a Lluís Bonet.*

És cert que la situació de confinament ha suposat per a moltes persones una redescoberta de la cultura consumida en l'àmbit domèstic i de forma digital, observava el ponent. Paradoxalment, però, aquest fenomen no ha anat acompanyat d'un creixement de la disposició a pagar per a la seva consumició. De fet, això té a veure amb **les desigualtats econòmiques de la societat**, que ja produïen efectes en les pràctiques culturals abans de la pandèmia i que, d'acord amb els últims estudis, **creixeran "a conseqüència no només de les asimetries en l'accés als recursos tecnològics, espacials i educatius bàsics, sinó també en la construcció del capital cultural."**

Els operadors culturals han de ser capaços de fer propostes atractives, ben argumentades, que enllacin amb les noves prioritats socials i governamentals. No té sentit ni porta a enlloc la queixa constat o reivindicar el dret inalienable a rebre suport. La llibertat artística cal defensar-la a mort, però la responsabilitat social no es pot desatendre.

El nivell de recursos públics i la despesa familiar destinada a la cultura encara no s'havien recuperat de la crisi de 2008. En aquest context, **Bonet** explicava que l'impacte de l'actual crisi dependrà de la combinació de tres factors:

- **La fortalesa financera, operativa i creativa de cada un dels operadors,**
- **La posició en les noves cadenes de valor de cada subsector d'activitat cultural,**
- **La capacitat prospectiva, estratègica i de lideratge de les administracions públiques i de les organitzacions sectorials representatives.**

Elena Neira, professora de la UOC i la UIC, va agafar el relleu a Bonet i va parlar dels **nous consumidors digitals com un dels efectes de la covid-19**, si bé és cert que aquest canvi ja s'estava donant abans de l'arribada del virus. Durant dècades, explicava, les pel·lícules o les series s'havien de veure en un dia i hora determinat, en espais acondicionats com cinemes o en dispositius específics. **El consum digital ha revolucionat els patrons tradicionals i ofereix continguts atractius, comoditat en l'accés i immediatesa.** Per la ponent, els factors que han impulsat aquesta transformació són la **digitalització** i la **innovació tecnològica dels dispositius**, lligada a la **millora en les tecnologies de connexió a internet**. I en última instància, el gran motor del canvi l'han protagonitzat els mateixos usuaris, que han abraçat aquesta nova manera d'entendre la cultura i l'entreteniment. Si internet ja era força present a les nostres vides abans, la covid-19 l'ha situat en una posició encara més important.

El canal digital es va convertir en el vehicle per fer arribar la oferta de forma directa a un consumidor que no sabia quan podria tornar a un cinema o a comprar un llibre en una llibreria.

Neira assegurava, emparada per informes com el [«baròmetre COVID-19 \[3\]»](#) que **molts dels hàbits adquirits durant els darrers mesos podran mantenir-se en el futur**. En aquesta línia, va posar sobre la taula el cas de Disney+ i la presentació de la pel·lícula Mulán, que després de veure's anul·lada als cinemes es va estrenar directament al seu servei de subscripció amb un sobrepreu addicional de 21.99€. Aquesta nova forma de consum, augurava Neira, podria marcar un abans i un després.

Girona CulturaTV. (2020, 4 novembre). *Entrevista a Elena Neira*

Tot seguit va ser el torn de **José Guirao**, Director General de la Fundació Montemadrid, que va dedicar la seva intervenció a les **noves formes de legitimitat de la cultura** i a fer un repàs per l'evolució de la seva apreciació social i de la seva relació amb la política. Per fer-ho, va remuntar-se a les últimes dècades de la dictadura franquista i va avançar fins arribar a l'última crisi econòmica global, la del 2008. Aleshores, el sector de la cultura va quedar especialment tocat a causa de les retallades i de la forta dependència que tenia al diner públic. A la sortida de la crisi, lamentava **Guirao**, "no només no es va acudir al rescat del sector sinó que es va agreujar la seva situació amb l'increment de l'IVA". Per això, **la lliçó apresada és que s'ha de prendre la iniciativa sense esperar rescats que probablement mai arribaran, atès que "aquesta presa de la iniciativa és una de les fonts principals de legitimitat que el sector de la cultura pot oferir-se a ell mateix"**. En aquesta línia, va fer una crida a la necessitat de mostrar una mica més de respecte a la cultura per part de la política, proposant

diverses accions:

- **Considerar la cultura com una política social**, tan necessària pel benestar dels ciutadans com la resta de polítiques socials.
- No oblidar que, malgrat la situació d'escassetat pressupostària la cultura suposa el 3% del PIB, i **considerar-la com una política econòmica**.
- **Enfortir el Ministerio de Cultura** després de la pèrdua de recursos econòmics i de personal que van suposar els anys de govern de conservador.
- **Considerar la cultura com una activitat que persegueix el bé col·lectiu**, des dels àmbits més locals fins a l'esfera nacional.
- **Relacionar la cultura amb els programes educatius** tenint en compte l'ensenyança obligatòria i les activitats extraescolars
- **Atorgar al patrimoni històric la importància que es mereix**, ja que a banda de ser un atractiu turístic que de la nostra història i té un impacte en l'economia i en l'ocupació.

Quan es parla d'inversions des de les administracions per relançar l'economia mai s'inclou el patrimoni històric [...]. Quan es parla d'evitar la despoblació galopant que es produeix al nostre país no es parla de la recuperació del patrimoni tan històric com arquitectònic o etnogràfic com a font d'ocupació i per tant d'assentament de la població al seu lloc d'origen i com atractiu turístic.

Finalment, Guirao conclouia que **per tal de trobar la nova i necessària legitimitat social, la cultura “ha de fer un esforç d'auto legitimitat a través de la seva professionalització, qualificació, auto organització i voluntat de servei.”** Només així, acabava, “cap política voldrà ni podrà ignorar-la.”

Girona CulturaTV. (2020, 4 novembre). *Entrevista a José Guirao*

Lucina Jiménez, Directora General de l'Institut Nacional de Bellas Artes y Literatura de Mèxic i membre d'Interacció, va tancar la primera jornada de ponències generals preguntant-se si **la situació que estem vivint ens està portant a descobrir noves maneres de creació i difusió més sostenibles**. La ponent és del parer que aquesta pandèmia ens obliga a repensar-ho tot per reinventar-nos de forma més ètica i sostenible.

L'aturada d'activitat que ha suposat la covid-19 a escala global ha posat en evidència “les desigualtats i les fractures socials i culturals no només entre països europeus, asiàtics i llatinoamericans, sinó també a l'interior de cada país.” Al mateix temps, però, ha de suposar l'oportunitat per assolir una sèrie de canvis que si bé abans ja eren necessaris ara passen a ser d'una rellevància cabdal:

- **Que l'art i la cultura**, definits per Jiménez com les finestres al món en temps d'aïllament, **passin a considerar-se part del benestar social i siguin un sector econòmic en el qual s'hi destinin recursos**.
- **Que es construeixin nous ecosistemes capaços de generar un entorn més sostenible pel desenvolupament, la innovació i la transformació dels recursos culturals**.

D'altra banda, la ponent va fer menció a un altre repte al qual s'enfronta la cultura, que haurà de ser capaç de "generar estímuls i processos d'apropament amb ciutadanes que respondran de manera diferent". Alguns desitjarien tornar als espais culturals però d'altres tindran dubtes o problemes econòmics que els impediran fer-ho. No es pot tornar a quotidianitat cultural prèvia a la crisi perquè els sistemes culturals s'han de sotmetre a una revisió integral. Davant d'aquesta situació, Jiménez defensava caminar de manera pausada, gradual i responsable cap a canvis reals, entre els quals s'hi ha de trobar nous escenaris per la vida cultural.

Girona CulturaTV. (2020, 4 novembre). *Entrevista a Lucina Jiménez*

La segona jornada la van protagonitzar **les ponències sectorials** i els debats de Fernando Sánchez-Cabezudo, Ferran López, Nicolás Barbieri i Gemma Carbó (aquests tres últims també membres d'Interacció), que van plantejar-se de quina manera els operadors poden anticipar la seva adaptació exitosa als canvis estructurals que sens dubte s'acabaran imposant. D'acord amb els ponents, **aquest esforç d'anticipació passa per innovar en la creació i en la gestió**. A més, en aquest procés de canvi cal reprendre algunes assignatures pendents, com ara **combatre les desigualtats en l'exercici dels drets culturals i promoure més sinergies amb els centres educatius**.

Certament, les dificultats són moltes i diverses, però ben mirat, la pandèmia s'ha limitat a accentuar i accelerar la necessitat de canvi. El camí no serà planer, però la cultura sempre s'ha caracteritzat per la seva capacitat de resiliència i ben segur que un cop més trobarà la manera de fer honor a aquest tret distintiu.

Podeu recuperar totes les ponències i debats del Simposi [aquí](#) [2]

Categories: Crònica

Categories: Articles i anàlisi

Tags: públics de la cultura

Tags: participació cultural

Tags: gestió cultural

Tags: polítiques culturals

- [4]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2020/simposi-publics>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://simposipublicsculturals.heysummit.com/>

[3] <https://www.kantar.com/Campaigns/Covid-19-Barometer/>

[4] <https://interaccio.diba.cat/node/8396>